

FRA PRIVAT TIL OFFENTLIG ROM

Et jubileumshefte
med fagartikler

Norske
interiørarkitekters
og møbeldesigneres
landsforening

 NIL

Innhold

NIL 70 ÅR I 2015	2	INTERIØRARKITEKTUR – EN DEL AV LANDETS MEST VELLYKKEDE KULTURNÆRING «INTERIØRARKITEKTKONTOR FRA 1 TIL 30»	16
MANGFOLDIG FAG MED STERK HISTORIE	3	INTERIØRARKITEKTER MED KOMPETANSE	20
NORSK MØBELDESIGN – UTFORDRINGER OG MULIGHETER	8		
MORGENDAGENS ARBEIDS- PLASSER – FRA KVADRATMETER TIL KONTAKTFLATER	12		

President →
Siv Senneset
president@nil.no

Daglig leder →
Mona Lise Lien
mona.lise.lien@nil.no

Adresse → NIL
Josefines gate 34, 0351 Oslo
Telefon → 23 33 24 64
E-mail → nil@nil.no
Web → www.nil.no
Facebook.com/NILsiden

Redaktør → Inger Schjoldager,
Orfeus Publishing

Design/produksjon →
Halvor Bodin/Claudia C. Sandor
Trykk → Fix Repro
Papir → MultiOffset 120g/m²

Forside
MULTIKOMFORT-HUSET → LARVIK
Fra artikkel av Helle Benedicte Berg i *Aftenposten*
3. februar 2015: «Multikomforthuset i Larvik er karakterisert
som Nordens ræeste. Takflaten har maksimal størrelse,
med 147 kvadratmeter solceller som henter energi.
Mye gjenbruk i byggematerialene, som jernbanesviller
og et svømmebasseng laget av en gammel container.»

Interiørarkitektfirma → Nyfelt og Strand AS
Prosjektleder →
Interiørarkitekt MNIL Anne-Linn Nyfelt
Prosjektmedarbeider →
Interiørarkitekt MNIL Merete Strand
Oppdragsgiver → Brødrene Dahl
Arkitekt → Snøhetta
Foto → Anne Bråtveit

Bakside →
BLOC UTEMØBELSERIE FOR VESTRE
Møbeldesignfirma → Atle Tveit Design
Valg av utemøblering Aker Brygge, Oslo
→ LINK Landskap
Prosjektleder → Møbeldesigner MNIL Atle Tveit
Prosjektmedarbeider →
Møbeldesigner MNIL Lars Tornøe
Oppdragsgiver → Vestre AS
v/Jan Christian Vestre og Thomas Sund
Foto → Tomasz Majewski/Vestre AS

NIL 70 år i 2015

Norske interiørarkitekters og møbeldesigneres landsforening (NIL) ble stiftet 29. mai 1945. Det betyr at foreningen fyller 70 år i 2015.

DET OVERORDNEDE TEMAET FOR JUBILEUMET ER: «FRA PRIVAT TIL OFFENTLIG ROM»

Våre medlemmer har beveget seg fra å arbeide mest med løsninger og innredning i private boliger – til i dag også å ha ansvar for interiørarkitektur i offentlige bygg. En spennende reise som forteller mye om hvordan profesjonens innflytelse i samfunnet er endret – og i dag har stor betydning, med målbar effekt, på logistikk og flyt i bygg og institusjoner.

ARTIKLER

I forbindelse med feiringen ønsker NIL å dokumentere denne innflytelsen gjennom artikler om aktuelle temaer, på en slik måte at interiørarkitektens og møbeldesignerens rolle blir belyst.

Dette jubileumsheftet inneholder disse artiklene. Kulturminister Thorhild Widvey sa på utdelingen av Houens Fonds Diplom 2014: «*Arkitektur er landets mest vellykkede kulturnæring*». Implisitt betyr det at interiørarkitektur er en del av landets mest vellykkede kulturnæring. Det vil vi gjerne formidle til hele Norge.

TEMAER

Vi har valgt å fokusere på temaene nedenfor, og håper at du som leser artiklene får et innblikk både i interiørarkitekt og møbeldesigner MNILs virke – og innflytelse i utviklingen innen arkitektur og samfunn.

- Fra privat til offentlig rom.
Mangfoldig fag med sterk historie
- Norsk møbeldesign – utfordringer og muligheter
- Morgendagens arbeidsplasser.
Fra kvadratmeter til kontaktflater
- Interiørarkitektur – en del av landets mest vellykkede kulturnæring.
Interiørarkitekt-kontor fra 1 til 30
- Interiørarkitekter med kompetanse

God fornøyelse!
Med vennlig hilsen

Mona Lise Lien
Prosjektleder
Daglig leder i NIL

For mer informasjon anbefaler vi å besøke oss på www.nil.no for informasjon om prosjekter og medlemmer – og hva foreningen jobber med, bestille NILs årbok INTERIØR & MØBLER – eller kontakt oss med andre spørsmål.

Mangfoldig fag med sterk historie

TEKST → MAGDALENA ECKERSBERG

I 2015 feirer vi organisasjonens 70-årige historie. Det var i mai 1945 at interiørarkitektur og møbeldesign definerte seg som egen profesjon og organisasjonen så dagens lys.

Navnet var da Interiørarkitektenes Forening, IAF. I 1959 ble det endret til Norske interiørarkitekters landsforening, NIL, og 1991 kom møbeldesignerne med i organisasjonsnavnet – en konsekvens av den faglige symbiosen mellom interiørarkitektur og møbeldesign. «Rom og møbler» er nok den mest brukte og beskrivende devisen i NIL.

Faget er mye eldre enn 70 år – men i år feirer NIL jubileum og kan glede seg over at folk flest oppfatter interiørarkitektur som et eget fagområde for planlegging av private, kommersielle og offentlige miljøer. Nå vet de fleste at interiørarkitekten er den som har spesialkunnskap om funksjoner og dimensjoner, materialer, farger og belysning og dessuten oversikt over markedets innredningselementer – eller tegner dem selv. Alltid med den menneskelige målestokk i bevisstheten.

Faget er med årene blitt mer og mer etablert og anerkjent; interiørarkitekter og møbeldesignere ivaretar forholdet mellom funksjonelle og estetiske verdier og tydeliggjør en meningsfull sammenheng mellom brukeren og omgivelsene. Samfunnet har behov for denne kompetansen, men konkurranse fra andre yrkesgrupper uten tilsvarende

interiørfaglige kunnskaper – sivilarkitekter på den ene siden og interiørkonsulenter på den andre – er utfordrende og kan gjøre fagkompetansen utydelig.

MANGFOLDIG

Det er en kjensgjerning at interiørarkitektur er en mangehodet og kompleks profesjon – og mye mer enn innsiden av arkitektur! Fagområder har større spredning i arbeidsoppgaver og aktiviteter enn interiørarkitekter. Historisk sett har det også vært ett større sosialt engasjement i fagmiljøet enn hva mange er klar over.

Interiørprosjektering er naturligvis den dominerende beskjeftigelsen. Innenfor dette feltet finner vi «alt»: boliger og fritidshus, hoteller, kafeer, restauranter, butikker, kjøpesentra, båter, kontorer og andre arbeidsplasser, barnehager, skoler, universiteter, omsorgsinstitusjoner og kirker, for å nevne noe.

Spredningen i fagutøvelsen er blitt større med årene, særlig gjennom de siste decenniene. Kontorer og andre arbeidsplasser er den kategorien som har vokst mest. Her fremkommer yrkesaktivitet som møbeldesign, interiørprosjektering, undervisning – og en gruppe andre andre yrkesaktiviteter som utstillingsvirksomhet, scenografi, museumsvirksomhet, belysningsplanlegging, illustrasjon, grafisk design/animasjon og billedkunst.

Gjennom alle år har en rekke

interiørarkitekter også vært aktive skribenter. De har skrevet bøker og undervisningsmateriell, fagartikler i aviser og tidsskrifter og utstillingstekster. Flere medlemmer har hatt egne rådgivningsspalter for folk flest i ulike medier.

NYTT LIV I GAMLE HUS

Vi legger til restaurering som et spesialområde, selv om det er ganske få medlemmer som har arbeidet med dette, regnet i årsverk. Noen medlemmer har tatt videreutdanning for å få spisskompetanse i restaurering, noe som er kommet godt med i blant annet kulturminnevirksomhet. Yngre utøvere har deltatt i innvendig ombygging av historiske bygninger med kulturminneverdi, slik at de har kunnet få nye funksjoner. Vi vil tro at «gjenbruk» av gamle hus blir en viktig oppgave for interiørarkitekter i årene som kommer.

Som eksempel på hvor lang tid et restaureringsprosjekt kan ta er interiørene i Asker rådhus, 50 år etter at bygningen av arkitektfirmaet Lund & Slaatto sto ferdig. Arkitektene samarbeidet i sin tid med flere designere og kunstnere om innredning og utsmykning. Få bygninger i Norge er blitt så gjennomdesignet: fra bygningsdetaljer, møbler, lysarmaturer og tekstiler til servise og askebegre. Ombyggingen av de ulike etasjene pågikk i flere perioder årene 2000 til 2011 og interiørarkitekt var hele tiden, og enda noen år, involvert

→
 TECHNOPSIS→KAI FJELL-HALLEN→
 PLAYGROUND AND LIBRARY→FORNEBU→2014
 ZINC AS
 Prosjektleder→Guri Mo, interiørarkitekt MNIL
 Prosjektmedarbeider→Ragnhild Flatabø Narverud,
 interiørarkitekt MNIL
 Foto→Thomas Gundersen

OPPGRADERINGER AV INTERIØRER I ASKER RÅDHUS,
 OPPFØRT 1964, ARKITEKTER→LUND & SLAATTO
 Ellen s. Klingenberg, interiørarkitekt MNIL, arkitekt MNAL

Ombygging og innredning av kontorarealer
 utført i 2000 og 2009. Oppgradering med nye møbler
 representasjonsavdeling og ordførerens konferanserom i
 2008. Produktvalg, design av diverse bord og redesign av
 lysarmaturer. Oppgradering av ordførerens kontor 2011.

Foto→Jan Larsen, Ellen S. Klingenberg

i restaureringen. Alt er nennsomt rustet opp og fornyet på en slik måte at rådhuset har fått et tidsmessig, velfungerende miljø – uten å miste interiørene karakter innenfor den arkitektoniske, ikoniske rammen fra 1964!

ULIKE FORHOLD

Når det gjelder organisering av arbeidsforhold i yrkesgruppen, viser de nevnte undersøkelsene samt utredningen om kunstnerøkonomi fra 2014/2015 at cirka halvparten av medlemmene driver selvstendig næringsvirksomhet, mens bortimot 40 prosent er ansatt i et arkitekt- eller interiørarkitektkontor eller møbeldesignbedrift. Om lag 13 prosent er i offentlig virksomhet og nesten like stor andel i næringsvirksomhet som for eksempel hos en møbelleverandør.

Faget er spesielt også i så måte at det har en naturlig plass mellom andre yrkesgrupper med likeverdig utdanningsnivå, som arkitekter og ingeniører. I sin yrkesutøvelse har interiørarkitekten ofte samarbeid med en rekke faggrupper innen byggprosjektering og bygging –

og med leverandører og produsenter. Men de er først og fremst og ideelt sett oppdragsgiverens rådgiver, uavhengig av leverandør.

KUNST I ROM

Det nære slektskapet med billedkunst ligger naturlig i utdanningen og kommer til uttrykk i mange sammenhenger. Det ble også formalisert i 1980-årene, da NIL ble medlem i paraplyorganisasjonen Kunstnerrådet. Rådet ble nedlagt i år 2000, men stipendordningen eksisterer fortsatt.

Det er gledelig å se at årets utgave av Oslo Open – en kunstnerstyrt vårfestival som ble etablert for 15 år siden – nå har utvidet programmet til også å omfatte seminar og guidede turer for de tre arkitektgruppene. Arrangørene ønsker både å peke på hvor viktig det er å trekke inn kunstnere tidlig i en byggeprosess og å vise gode eksempler på integrert kunst i ferdige bygninger og anlegg. Interiørarkitekter er relativt store «innkjøpere» av kunst, særlig til kontorer og institusjoner. Dette er en tradisjon som går langt tilbake i tid.

HEMMEGIGE FORBEREDELSE

Krigen lammet det meste av høyere utdanning i landet. Men en gruppe studenter ved Statens Håndverks- og Kunstindustriskole, SHKS, holdt studiene ved like i hemmelighet under krigsårene. De samlet seg, lyttet på foredrag og hadde tverrfaglige diskusjoner om blant annet billedkunst, brukskunst og arkitektur. I det stille forberedte en mindre gruppe som etter hvert ble kvalifiserte interiørarkitekter og formgivere, dannelsen av foreningen. De 19 personene som deltok i den første generalforsamlingen 29. mai, kom til å sette sitt preg på fagmiljøet i mange år. Idealene for IAF var på mange måter preget av Foreningen Brukskunst som var blitt opprettet allerede i 1918 og som arbeidet tverrfaglig for gode produkter, ikke minst møbler, i velfungerende omgivelser.

BOLIGDOKUMENTASJON

I etterkrigstiden var det naturlig nok boliger som sto i fokus. Folk var sulteføret på muligheter for hensiktsmessig innredning av boliger. Utstillinger og annen opplysningsvirksomhet fikk stor betydning. Det var utstillinger i regi av

DRAMMEN VIDEREGÅENDE SKOLE → 2012
 CADI AS
 Elin Skjeseth Bashevkin og Sara Cavalheiro, interiørarkitekter MNIL
 Foto → Epsen Grønli

lokale brukerkunstforeninger og med interiørarkitekter og formgivere som planleggere, omvisere og utstillere. Konkurranser om nye møbler og andre bruksgjenstander til utstillingene satte fart på produksjonen ved bedrifter rundt om i landet.

En større boligundersøkelse som ble gjennomført av Oslo Bys Vel under krigen hadde gitt innsikt i levestandarden til de mange som bodde i ett- og toromsleiligheter. Interiørarkitekter og psykologer var blant dem som deltok i innsamlingen av data.

Forholdene i Sverige og Norge var ganske like: små, trange leiligheter med uhensiktsmessig innredning. Og ambisjonene var de samme hos faggruppene i Sverige og Norge – man ønsket å bedre boligforholdene og jobbe med folkeopplysning for å spre kunnskap om bedre hverdagsliv med

god innredning og kvalitetsprodukter til overkommelige priser. Flere av de kvinnelige interiørarkitektene oppfattet raskt signalene og gikk med hele sitt hjerte inn i opplysningsarbeid, var med i organiseringen av veiledningskontorer og deltok i boligutstillinger. På ulike vis kom en rekke interiørarkitekter og møbeldesignere til å delta i utviklingen av boliger i de påfølgende decenniene.

Også på møbelområdet kunne man hente inspirasjon i nabolandet, hvor uavhengige institusjoner gjennomførte kvalitetsundersøkelser, brukerorientert produktutvikling og etter hvert innførte en varedeklarasjon, «Møbelfakta» – i dialog med formgivere og produsenter. Man kan si at dette var en side av modernismen som både var pedagogisk og samfunnsnyttig.

I Norge ble Møbelfakta innført i 1968. Det var en medlemsbasert bransjeforening

som satte kvalitetskrav og testet møbler etter nasjonale og internasjonale standarder. Etter 40 år ble ordningen noe forandret og utvidet, særlig i den forstand at også miljøkrav ble et kvalitetskriterium.

SAMFUNNSENGASJEMENT

Selv var jeg daglig leder i NIL i årene 1994–2010 – men fikk som journalist og ansatt i Forbrukerrådet kontakt med interiørarkitekter et par decennier før det. Jeg husker at det var yngre fagutøvers boligsosiale engasjement som først imponerte meg. Det gjaldt både selve boligen og omgivelsene. Boliginstituttet i Oslo som hadde opprettet forbrukerveiledning allerede i 1956, hadde flere interiørarkitekter i sin midte. De laget en rekke utstillinger med sosial profil, noen av dem i samarbeid OBOS og/eller Forbrukerrådet

NILs 25-årsjubileum ble markert med

en konkurranse om innredning av en 4-romsleilighet på Romsås. En leilighet tilrettelagt for funksjonshemmede vant konkurransen. Det førte til endringer av planene for utbyggingen av Romsås som da var i gang.

I 1970-årene vokste det fram en politisk bevissthet som også kom til å prege virksomheten til en del interiørarkitekter. De ville tenke i nye baner og arrangerte flere utstillinger om forholdet mellom behov, drømmer og virkelighet. Spesielt viktig for NIL ble utstillingen «Status og fattigdom» i 1974. Her fokuserte de utstillingsansvarlige på holdninger til u-land, materialisert gjennom vår ressursløsning og savn av sosiale behov som ikke var dekket i våre boligmiljøer. De viste at stereotype områder med standardisert romfordeling og fastlåste forestillinger om hvordan en bolig skulle være, kunne begrense livskvaliteten. Samtidig formidlet de nye tanker om allmenmenneskelige behov, uten å knytte dette til en bestemt stil eller smak. Som meningen var tiltrakk utstillingen seg tusenvis av besøkere – og den utløste bred og livlig debatt.

STØRRE BOLIGER

Interessen for det offentlige rom var vekket; interiørarkitekten var noe mer enn «innreder» og aksjonist for bedre boliger. Etter flere rene NIL-utstillinger i lokalgruppens regi som fortalte om faggruppens kompetanse, var tiden igjen moden for boligutstillinger – men nå mer rettet mot eneboliger og rekkehus, den etter hvert dominerende boligformen på landsbasis. Den økonomiske velferden gjorde for alvor sitt inntog på boligfronten.

Til tross for at en del av de funksjonalistiske idealene er byttet ut med «ytre glans» de siste tiårene, er det mye å glede seg over. Universell utforming, gjenbruk og miljøvennlig bygging og innredning er blitt viktige ledestjerner for mange aktører, også for interiørarkitekter og designere.

STORE KONTORER – STORE PROSJEKTER

Det er blitt flere større interiørarkitektkontorer i de seinere år. Mesteparten ligger i Oslo og har mellom 20 og 30 ansatte. Mange av disse kontorene blir ledet av interiørarkitekter med lang erfaring, både når det gjelder yrkesutøvelse og organisering. Det bidrar

til å gjøre det trygt og utviklende for yngre interiørarkitekter å inngå i fellesskapet. De større kontorene deltar naturlig nok oftere i konkurranser og påtar seg større prosjekter, både i offentlig sektor og oppdrag for næringslivet, som hoteller, restauranter og shoppingssentre. Ellers ser vi at stadig flere arkitektkontorer nå ansetter interiørarkitekter for å kunne implementere deres kompetanse i bygningsprosessene. I så måte kan man si at historien gjentar seg; interiørarkitekter var også å finne på arkitektkontorer for et halvt sekel siden.

Lite aner vi sluttbrukere som får gleden av å studere og kanskje til daglig bruke det ene framragende bygningsmiljøet etter det andre, hvor mye kreves for å nå gode resultater. Kravene til de prosjekterende er ikke blitt mindre med årene, heller det motsatte. Lover, regler og forskrifter er blitt strengere på flere områder. Universell utforming, bærekraft og miljøvennlighet i bygging og innredning er som tidligere nevnt ofte viktige innslag. Forventningene hos oppdragsgiverne blir stadig høyere. Dette krever gode brukerprosesser og metoder for å gi eierskap til brukere og velfungerende interiører.

Prosessene rundt offentlige innkjøp er innfløkte. Den raske teknologiske utviklingen gir nye muligheter, men stiller også nye krav til de prosjekterende. Det gjelder å følge med på produktmarkedet, bare innen belysning har det vært en revolusjon de siste årene, med utfasing av klassiske lyskilder og innføring av den nye LED-teknikken.

For at interiørarkitekter skal klare å skape en god helhet, er det essensielt når de kommer inn i prosjekteringsprosessen. Det er foretatt mange «interiøre redningsaksjoner» langt ute i en bygningsprosess.

FRA DELER TIL HELHET

Skole er et typisk eksempel på et miljø som får stor betydning for mange brukere på ulike alderstrinn og med varierende behov – elever, lærere og annet personale, ikke minst de som arbeider med vask og vedlikehold.

I Drammen ble to videregående skoler slått sammen til én for 1000 elever, med alt det innebærer av rehabilitering, ombygg og tilbygg. Gjennom fem etasjer skulle gamle og nye lokaler flettes sammen til en ryddig, funksjonell og estetisk helhet. Fra arkitektens side var betong og glass hovedelementer, men

de hadde også begynt med fargesetting. Det ble interiørarkitektkontoret Cadis oppgave å spille på lag med arkitektens konsept. Gjennom hele prosessen ble det lagt vekt på gode ergonomiske løsninger og universell utforming. Grupper av farger gir hvert område egen identitet og gjør det lettere for brukerne å finne fram. Fellessonene ligger i midten; bibliotek, gymsal, kantine, møterom og inngangsparti. – Vi tilpasset oss arkitektens visjon og valgte å strekke, tøye og tilføre nytt til fargene og materialene, samtidig som vi holdt tilbake fargeintensiteten på store elementer som bokhyller og bordflater, forteller interiørarkitekt MNIL Elin Bashevkin. Hun er fornøyd med resultatet og med at inventaret ble en rød tråd gjennom det store, komplekse anlegget.

Materialene i møblene er slitesterke og lette å holde rene; en del av dem er i fiberbetong og skumkvaliteten i andre møbler ble forbedret. Møbleringen er gruppert slik at den innbyr til gruppekontakt så vel som til samarbeid og individuell konsentrasjon.

Både elever og rektor gir uttrykk for at de stortrives i skolen sin!

Mitt inntrykk er at profesjonell bevissthet og selvtilit har økt i de seinere år og da særlig når det dreier seg om gjennomføring av større prosjekter som offentlige bygninger, arbeidsmiljøer, hoteller, restauranter og andre serveringssteder. Yrkesidentiteten er blitt sterkere, og det er grunn til å se lyst på framtiden.

REFERANSER

«Rom og møbler gjennom 50 år», NIL 1995

«Interiørarkitekter og møbeldesignere i Norge – status og perspektiv på virksomhet og utdanning», NIL 1999
NILs årbøker

Arkitektur N 06/2014: artikkel om Asker rådhus

www.mobelfakta.no

Medlemsundersøkelse via Prognosesenteret, 2012

Utredning om kunstnerøkonomi, med rapporten Kunstens autonomi og kunstens økonomi, 2015

Klassiske lysekroner er ofte komponert som strenge symmetriske repetisjoner av en detaljert diffusor som for eksempel et krystallprisme. I Rybakkens prosjekt er reflektorene i seg selv forenkelt i form. Gjennom en tilsynelatende tilfeldig organisering, skapes det en ny og uformell kompleksitet.

Med Stochastic for Luceplan er Rybakken med på å bygge ut italienske lampetradisjoner, med klare referanser til for eksempel Taraxacum av Castiglioni for Flos eller Pistillo av Studio Tetrarch for Valenti Luce. Forholdet mellom lyskilde, reflektorer og diffusorer er tilsørt, og produktene går over fra å være standardarmaturer til imponerende og dekorative installasjoner.

Foto → Daniel Rybakken

Norsk møbeldesign – utfordringer og muligheter

TEKST → TORBJØRN ANDERSEN

Den norske og nordiske møbelbransjen har vært igjennom en stor endring siden tusenårsskiftet. I Norge er møbelindustrien i tilbakegang og tilveksten av nystartede initiativ er så godt som ikke-eksisterende. Samtidig ser vi at det vokser fram en ny type industri i Norden der særlig Danmark leder an med merker som Hay og Muuto i spissen. Vilårene for denne nye industrien har dreid fra det produksjonsorienterte med lokal forankring til det kommunikasjonsorienterte med en global tilnærming til både produksjon og marked. Grovt sett kan man si at fokuset har flyttet seg fra hvordan en ting skal lages til hvordan denne tingen skal selges. Situasjonen krever at den klassiske møbeldesigneren tilpasser seg. Både i forhold til måter å jobbe på og i forhold til hvilke kategorier designeren kan og kanskje også må beskjeftige seg med.

Mens den norske industrien gradvis svekkes, får norske designere et stadig tydeligere nærvær på den internasjonale scenen. Disse to motsatte bevegelsene kan framstå som paradoksale, men kanskje er den ene bevegelsen nettopp en følge av den andre. Når den nasjonale industrien ikke lenger evner å danne en tydelig samlende felles

plattform for designerne, må designerne reorientere seg. Designerne møter denne strukturelle endringen i bransjen på ulike måter. Dermed får vi også et rikt og mangslungent felt her i Norge, preget av personlige tema og personlige uttrykk der det kan være vanskelig å finne samlende fellestrekk. To motsatte hovedstrategier peker seg allikevel ut.

Den ene er å vende seg bort fra industrien, og mer mot håndverksframstilling og mot kunsthåndverket. Kanalene for dette arbeidet blir unikatutstillinger, småskalaproduksjon, publisering og egenpublisering. Dette kan ikke bare sees som en reaksjon på at man som designer ikke lenger har en opplagt funksjon i den nasjonale industrien, men kan også knyttes til «maker-kulturen» som har vokst fram som et globalt fenomen de siste ti åra. Mat, varer og tjenester er noe de fleste av oss kjøper og ikke noe vi lager.

«Maker-kulturen» beveger seg i motsatt retning: bak ditt eget brød, brygg ditt eget øl og stapp din egen pølse. Glemte kunnskaper gjenvinnes og gir mening i en moderne virkelighet der avstanden kan bli stor til den rent håndgripelige, fysiske utforskningen og produksjonen.

Prosessene i bunnen av dette arbeidet beskjeftiger seg ikke nødvendigvis med

hverdagsprodukter i daglig bruk, men er mer fokuserte på fortellingene som ligger i objektene eller prosessen bak objektene. Disse fortellingene er ikke nødvendigvis samfunnsrelaterte eller problematiserende, men kan handle like mye om det å knytte opplevelse og relasjon til gjenstandene. Virkemidler som humor, mystikk og overraskelse blir helt sentrale i denne strømmingen. Nytteverdien blir nærmest kun et slags innledende argument som skal sette oss i kontakt med det kommunikative aspektet i objektene.

Utfordringen ligger i at mulighetene for skjønnhet, kvalitet og meningsbærende detaljering som ligger i det kvalifiserte håndverket, forveksles med slutningen om at det håndlagde i seg selv er en positiv størrelse kun i kraft av å være håndlaget. Åpenbare tegn på det håndlagde lades med tilsynelatende viktige og uangripelige egenskaper som «ekthet» og «ærlighet» og fritar på den måten designeren for en videre forklaring av designinnholdet i det håndlagde.

På sitt mest uinteressante resulterer denne tenkningen i uklare objekter med rudimentære funksjoner og uraffinerte uttrykk som holdes tilbake av designerens egne håndverksfaglige begrensninger.

På sitt beste resulterer håndverks-

KIPU FOR LAPALMA → PUFF → 2014
ANDERSSEN & VOLL
Prosjektleder → Espen Voll,
møbeldesigner og interiørarkitekt MNIL
Foto → Lapalma

PRINS SOFA FOR MOKASSER → 2014
ATLE TVEIT DESIGN
Prosjektleder → Atle Tveit, møbeldesigner MNIL
Foto → Mokasser

BONE CHAIR → 2014
LARS TORNØE DESIGN/ATLE TVEIT DESIGN/
STEINAR HINDENES DESIGN AS
Prosjektledere → Lars Tornøe, Atle Tveit, Steinar Hindenes,
møbeldesignere MNIL
Foto → Materia AB, Sverige

1 O'CLOCK → KLOKKE → 2014
KNUDSEN BERG HINDENES
Prosjektledere → Steinar Hindenes, Anders Berg,
møbeldesignere MNIL
Foto → Materia AB, Sverige

tilnærmingen i prosesser som til fulle utnytter friheten det er å ikke forholde seg til begrensningene i industriell produksjon og rammene som settes av merkevareinnhold som ligger utenfor designeren selv: rike objekter som utvikler håndverket.

En annen tydelig strategi i feltet vårt er å se på norsk design som en eksporterende industri i seg selv: en ambisiøs leverandør av tanker og idéer til de fremste produsentene i verden. Hvis designerne uansett må ut av Norge for å finne industrielle partnere, kan de like gjerne se lengre enn til de opplagte nærmarkedene i Norden, og fritt oppsøke den industrien som har mest sammenfall i tilnærminger og interesser.

Dette kan sees som et tegn på modning i det norske designfeltet og kanskje også en forutsetning for en videre faglig utvikling. Om vi sammenlikner med den franske designscenen, med sterke internasjonale profiler som Bouroullec, Sempé eller Starck, så har heller ikke disse designerne hoveddelen av arbeidet sitt plassert hos nasjonale produsenter. De representerer allikevel i høyeste grad fransk designkultur og er foregangspersoner i det som kan kalles «French Nouveau» – en designretning som har hatt massiv global innflytelse.

Et godt eksempel på norske designeres internasjonale ambisjoner, muligheter og innflytelse er Daniel Rybakkens viktige bidrag til den sentrale italienske lysarmaturprodusenten Luceplan. «Ascent», «Compendium» og «Counterbalance» er alle sammen

på kort tid blitt referanseprodukter med internasjonal anerkjennelse.

Danmark er blitt bransjens kraftsentrum her i Norden, og det er verdt å merke seg at norske designere er blant de viktigste premissleverandørene til de store danske lokomotivene. Hallgeir Homstvedt for Muuto, Vera & Kyte og Stokke Austad for Menu, Lars Beller Fjetland og Thomas Jenkins for Wrong for Hay, Lars Tornøe og Magnus Pettersen for New Works.

Det er en klar tendens hos de danske merkene til å utvide virkeområdene sine. Hay har gått fra å ha et rent møbelfokus til også å omfatte belysning, tekstiler, dekketøy og andre interiørprodukter, mens Muuto og Menu har gått motsatt vei: fra småprodukter og over mot møbler og i det senere også kontraktmøbler. Praksisen med å favne om flere kategorier er allerede etablert hos de førende unge designerne. Det gir god mening å kunne følge produsentene sine inn på alle aktuelle produktområder. Det kan også være enklere for designerne å selge inn små og relativt rimelige produkter framfor store, komplekse og dyre møbler. Mindre produkter byr på mindre utviklingskostnader og mindre kapitalbinding for både produsent og forhandler og kan dermed framstå som mindre risikable satsinger. Småprodukter kan med andre ord representere en enklere vei inn i en bransje som lett kan oppleves som lukket for unge, uetablerte designere.

Derfor er det viktig at denne dreiningen i feltet følges opp i de

klassiske møbeldesignutdanningene ved Kunsthøgskolene i Bergen og Oslo. Et viktig grep kan være å knytte språket enda tettere opp til den praktiske utforskningen. Fagområdet vårt mangler tydelig fagkritikk og er også gjennomgående språkfattig. Presseomtalen som blir faget til del er oftere refererende enn reflekterende. Det er mye å vinne på å reformulere i språk det som allerede er formulert i form. Språket har kraft til å manifestere den tause kompetansen til møbelspesialisten og til å gjøre den fagspesifikke kunnskapen om til generelle verktøy som kan brukes over på tilstøtende designområder.

Avstanden mellom det ene håndverksframstilte objektet på den ene siden og masseproduksjon på den andre siden kan virke stor på selve framstillingsplanet. Avstanden er allikevel ikke så stor når det gjelder selve designpraksisen. Småskalaproduksjon og serieproduksjon er låst inne i sine egne begrensninger når det gjelder tidsbruk og ressurser. Dette kan tvinge konseptene inn i standardløsninger og standardprosesser. Gjennom det kvalifiserte håndverket og i sann masseproduksjon er designeren derimot tilnærmet fristilt fra standard, og dermed fri til å designe ideelle løsninger. Hvis du kan tenke det, kan du designe det. Håndverket og masseproduksjonen kan gjensidig påvirke, informere og løfte hverandre. Derfor ligger det store muligheter for designerne i å forene disse tilsynelatende ytterpunktene i samme praksis.

Morgendagens arbeidsplasser – fra kvadratmeter til kontaktflater

TEKST → ELISABETH PAUS

Nå skapes arbeidsplasser for dagens ansatte og for fremtidige medarbeidere. En god del av fremtidens arbeidstakere er ennå ikke født eller er i dag i tidlig skolealder. Som interiørarkitekter må vi ta dette innover oss.

Nye generasjoners inntog på arbeidsmarkedet innebærer nye vurderinger som påvirker organisasjoner i en ny retning. Valgfrihet, hurtighet, toveiskommunikasjon, nettverk og kompetanseutvikling er sentrale begreper for de nye generasjoner som er vant til forstyrrelser og multitasking.

For måten å arbeide på endres og skaper behov for endrede kontorløsninger. For ti år siden arbeidet vi 70 prosent av tiden alene og 30 prosent sammen med andre. I dag er forholdet cirka 50/50. Om ti år kan forholdene være motsatt – 70 prosent sammen og 30 prosent alene.

HVOR OG NÅR SOM HELST

Med dagens kommunikasjonsteknologi og tilgjengelighet til informasjon kan vi utføre arbeidet uansett hvor vi befinner oss. Arbeid er ikke lenger åtte timers opphold

på én og samme plass. Vi er ikke lenger fast forankret til et bestemt skrivebord. Det handler om å utføre en oppgave, og det kan vi gjøre hvor og når som helst, på flyplassen, på den lokale kaféen, hjemmefra eller fra hotellrommet.

Fysiske møter kan dessuten erstattes av virtuelle. Medarbeidere i New York og Oslo eller i Tromsø og Kristiansand kan arbeide sammen, som om de satt rett ved siden av hverandre. Det fysiske rommet er opphevet, og medarbeiderne på de to kontorene kan være sammen, selv om de fysisk befinner seg i hver sin ende av verden gjennom en skjerm som viser levende lyd og bilde. Arbeid er noe man gjør – ikke et sted man er.

ET MØTESTED

Hvis vi kan utføre arbeidet fra nær sagt alle steder, trenger vi da et kontor?

Kontorets viktigste oppgave blir å være et møtested, et sted vi samhandler med andre og skaper en plattform for organisasjonsutvikling. Arbeidsplassens primære fokus flyttes fra kvadratmeter til kontaktflater. Derfor må vi skape kontormiljøer som bygger opp under dette.

Ennå er det noen som synes cellekontorer er best. Cellekontoret er en historisk, tradisjonell og individuelt fordelt kontorform. Kontorstørrelsen har også vært knyttet til sosial status og rang. I tillegg til å legge til rette for fordypning og fortrolighet har cellekontoret hatt en forankring i fortidens teknologiske løsning med analoge kilder, fasttelefon og stasjonær PC (skrivemaskin). Cellekontoret er lagt til rette for innredning av kontoret som en privat sfære. Cellekontor er gammeldags og svarer verken på dagens eller morgendagens utfordringer. Arkitekturpsykolog Oddvar Skjæveland hevder at sjansen for å gå tilbake til cellekontorer er like stor som sjansen for å gå tilbake til fasttelefonen. Han har rett, men jeg tror likevel vi kommer til å ha løsninger med mange rom for forskjellige funksjoner.

Begrepet «fremtidens kontor» begynte man å bruke allerede på 1990-tallet. Siden da har vi revet vegger, bygget kontorlandskap og krympet antall kvadratmeter per ansatt. Om kontorpersonalet hadde 40–50 kvadratmeter arbeidsplass å boltre seg

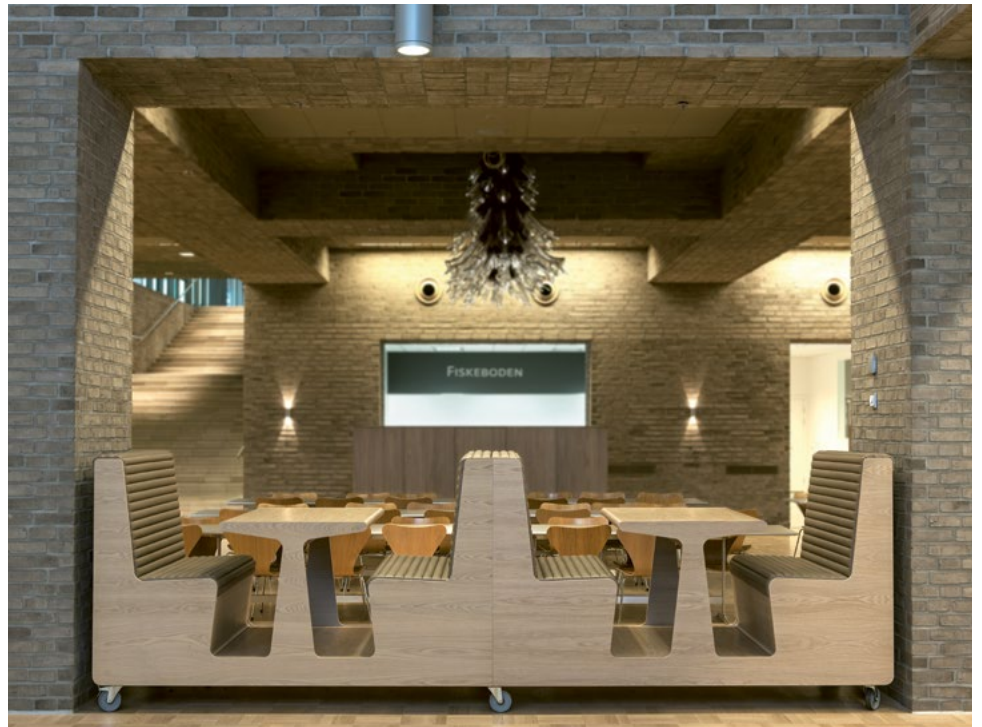

AFTENPOSTEN → OSLO → 2014
 Samlingssted for morgenmøte/briefing.
 IARK AS
 Prosjektleder → Heidi Tolo, interiorarkitekt MNIL
 Foto → Arne Nicolai Schram/INVISIO

EIDSIVA BREDBÅND AS → REHABILITERING
 AV KONTORLOKALER → LILLEHAMMER → 2014
 ASPLAN VIAK AS
 Prosjektleder → Annetin Hurum, interiorarkitekt MNIL
 Foto → Espen Grønli

DNB HOVEDKONTOR → OSLO → 2012

ZINC AS

Heidi Tolo, Stine Riiber, Mattis Moe, Elisabeth Trømborg, Berit Olderheim, Guri Mo, Stine Lanes Jensen, Hilde Walgermo og Cathrine Holst, interiørarkitekter MNIL

Foto → Jiri Havran

på for 20 år siden, må de nå nøye seg med 15–20 kvadratmeter.

Overgangen til mer åpne løsninger og flere møteplasser var rådende for 15 år siden. Dette er vel etablerte løsninger som allerede begynner å bli konservative. Heller ikke de tradisjonelle kontorlandskapene tilfredsstillers morgendagens krav til interaksjon.

UTFORMING ETTER FUNKSJON

På morgendagens arbeidsplass løses de aller fleste oppgaver i fellesskap og på tvers av faggrenser. Vi kommer til å arbeide mer sammen på tvers av kultur, utdanning, kjønn og alder. Og vi kommer til å pendle fra det ene samarbeidet til det andre.

Det innebærer at vi utformer arbeidsplassen etter hvor og hvordan medarbeiderne vil arbeide i løpet av dagen. Vi må ta utgangspunkt i det man egentlig gjør: snakker i telefonen, sitter i møter, arbeider konsentrert eller arbeider sammen om prosjekter. Slik skapes miljøer som oppfyller de ulike behov. Resultatet blir ofte en kombinasjon av for eksempel arbeidsplasser i en åpen løsning, stillerom til individuelt arbeid, møtelokaler i ulike størrelser, sofaarrangementer og ståbord.

Arbeidsplassen skal avspeile moderne arbeidsformer, som er høyteknologiske, dynamiske og foranderlige. De skal gi

plass for arbeidsglede og rammer for så vel fellesskap og kunnskapsdeling som ro og fordypelse. Moderne kontorlokaler handler med andre ord om å skape differensierte løsninger som passer til den enkelte arbeidsplass, til den enkelte oppgave og til den enkelte medarbeider. Vi snakker om en utforming etter funksjon og oppgave snarere enn person og posisjon.

ULIKE MILJØER FOR ULIKE AKTIVITETER

Dermed reduseres behovet for personlige arbeidsplasser, mens behovet for en rekke fleksible, funksjonelle og kreative miljøer som støtter ulike aktiviteter øker. Dette kommer til å få stor påvirkning for arbeidsmiljøene våre. I stedet for å ha personlige arbeidsplasser der alle ulike arbeidsoppgaver skal utføres, trenger vi altså ulike miljøer tilpasset for ulike oppgaver og aktiviteter. Og – hvis man dropper tanken om at alle skal ha sitt eget skrivebord med stor oppbevaringsplass bak, kan man frigjøre plass som kan gi andre arealer som understøtter andre arbeidsmetoder.

BRUKERGRUPPER

Arbeidsplassen skal være et møtested for virksomhetens viktigste ressurs, medarbeiderne. Derfor er det helt

avgjørende å trekke medarbeiderne med når denne typen arbeidsplasser skal utformes. For noen kan det være krevende å miste «sine» kvadratmeter. Det handler om trygghet og at vi mennesker ofte styres av vaner og innlærte mønstre. Det må møtes med å la medarbeiderne være med å påvirke og utvikle arbeidsplassen. Interiørarkitektene har god erfaring med brukergrupper og at det er meget verdifullt å vise fram andre prosjekter som har vært gjennom en lignende prosess for å lære.

INSPIRERENDE ROM

Arbeidsplassen skal også være et hyggelig sted å være, hvor rommene er inspirerende og gir mulighet for ulike opplevelser. Det skal være morsomt og givende å være sammen med kollegene. Det gjør vi, som interiørarkitekter alltid har gjort, ved å beskrive møbler, innredning og utstyr.

Men endringen av det fysiske miljøet handler altså om endringer i arbeidsmetoder og adferd, ikke i nye møbler. Utformingen av morgendagens arbeidsplasser må bygge på en analyse av hvilke aktiviteter som skal utføres av hvem, og utforme det fysiske miljøet deretter.

Så hvordan blir fremtidens arbeidsplass?

Det finnes ikke ett riktig svar på dette. Det er arbeidsprosessene som gir svaret.

Interiørarkitektur – en del av landets mest vellykkede kulturnæring

«Interiørarkitektkontor fra 1 til 30»

TEKST→ERLING DOKK HOLM

Da Ålesund ble gjenoppbygget i 1907, etter brannen tre år tidligere, skjedde det under et regime som Norge ikke har sett siden og som sett i ettertid inneholdt en dimensjon som selv den dag i dag ser misunnelsesverdig klar ut: man bygde en by i løpet av kort tid, med et overordnet arkitektonisk og estetisk program, og man var ideologiske eksponenter for at alle yrkesgrupper skulle arbeide sammen, tømrer, snekker, arkitekt og møbelsnekker. Den gangen fantes ikke de andre arkitektdisiplinene, interiørarkitekten var for eksempel ikke oppfunnet som profesjon med egen utdanning og egen rolleforståelse. Ålesund er jugendstilens praktstykke fremfor noe i Norge, og den ideologiske basen for denne arkitektoniske retningen var at alle som deltok i utformingen og oppføringen av en bygning eller et møbel var å regne på likefot, og retningen ble dominerende i to korte tiår, og den var å regne som en reaksjon, dens utbredelse var ikke minst et resultatet av at stillkopieringen som klassisismen representerte mistet sin legitimitet, og dessuten en reaksjon mot industrialiseringen som fjernet så mye skjønnhet og kvalitet, jugendstilen var

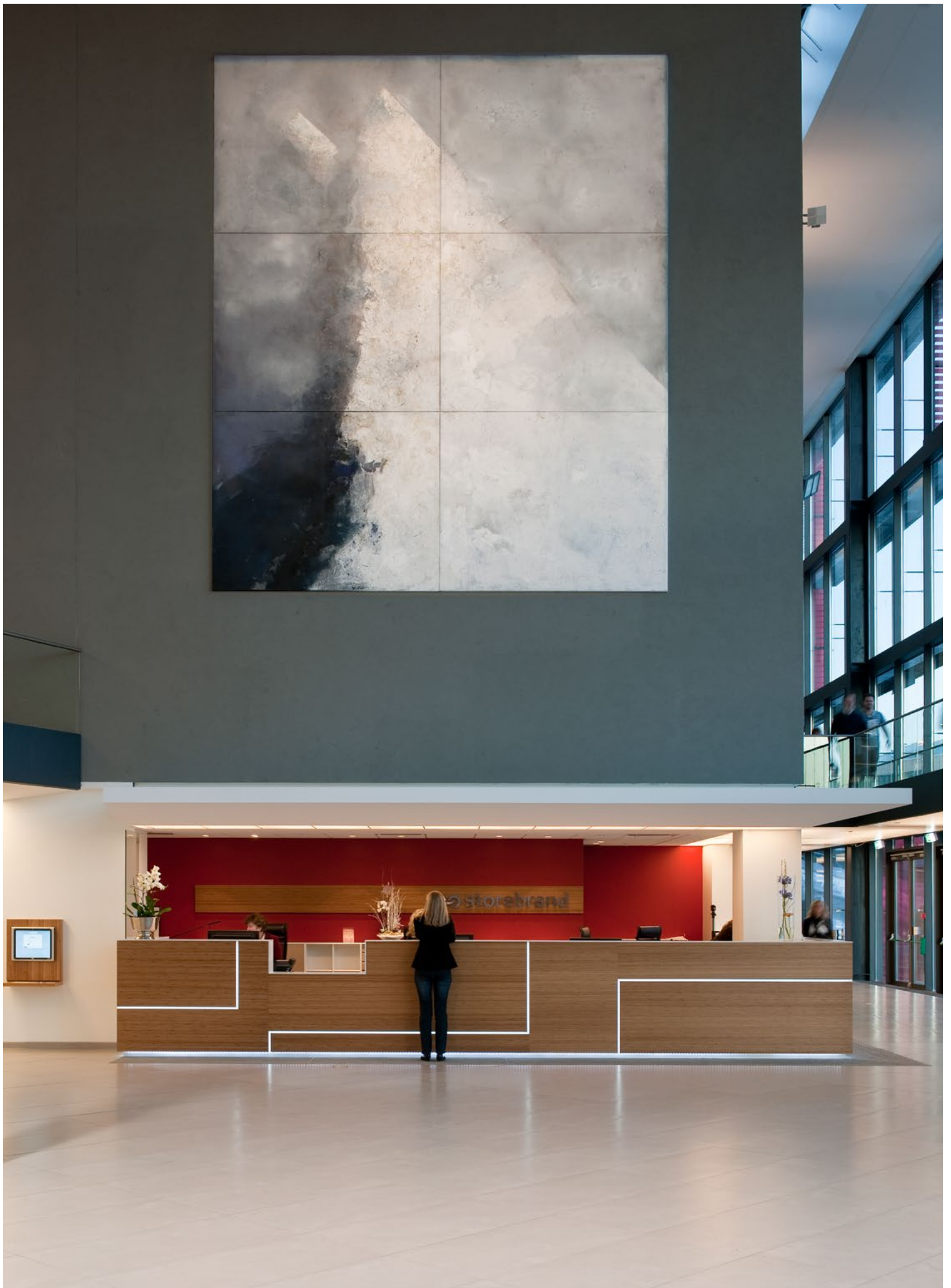
derfor en form for å reetablere kunst-håndverket som metode og uttrykk.

For den som i dag besøker Jugendstilsenteret i Ålesund er sømløsheten mellom de ulike formgiverne, enten de i våre øyne er arkitekter, interiørarkitekter eller kunstnere, noe av det mest iøynefallende. Både bygningene og interiørene som ble skapt er i dag fortsatt interessante, ikke bare som historiske fenomener, men også i kraft av de kvalitetene de innehar. Ordet «gesamtkunstverk» skal man være forsiktig med å bruke, men det gir en viss mening når man snakker om Ålesunds fineste jugendarbeider.

I mye av tiden som har gått siden har de ulike spesialiserte formgivergruppene arbeidet mindre tett sammen, årsakene er mange, men et avgjørende premiss har vært at den klassiske byggarkitekten har fått en svært stor rolle, og mange av landets arkitekter har også skapt interiører og landskap, og mange av dem har også vært svært flinke. Jan Inge Hovigs interiør i Ishavskatedralen, Jensen og Skodvin på Tautra Kloster, eller Jarmund/Vignæs sine interiører i en rekke prosjekter, for eksempel i Universitetsenteret på Svalbard, demonstrerer til fulle denne

virkeligheten: Interiørarkitektene er ikke alene om å lage gode interiører. Imidlertid finnes det hele tiden gode og interessante historier om hvordan interiørarkitektene klarte å nærme seg de idealene som jugendbevegelsen representerer. Et interessant tilfelle i norsk historie er Trybohytta. Trybo vokste fram som et næringsengasjement hos Trysilvassdragets Skogeierforening. Skogeierne ønsket større andel videreføring av skogen. De ville skape arbeidsplasser i sin egen region og derfor kom ideen om å utvikle hytteproduksjon. Det ga seg utslag i ferdighytta Trybo. Trybo kom på markedet på midten av 1960-tallet og ble tegnet av to interiørarkitekter i arkitektfellesskapet Arkitim, Hans Osterhaug og hans kollega Edvin Helseth. Osterhaug stod for selve bygningen, mens Helseth tegnet interiøret. Helseth tegnet moderniserte furumøbler som stort sett ble fremstilt uten bruk av annet enn kiler og plugger, og som gled inn og forsterket Trybohyttas regionaliserte modernisme (ikke ulikt Ålhytta). En ferdig innredet Trybohytte er noe av det beste som er tegnet og tenkt i norsk etterkrigstid. Osterhaug

LIPP→OSLO
RISS AS
Petter Abrahamson, interiørarkitekt MNIL
Foto→Petter Abrahamson

LYSAKER PARK→STOREBRAND HOVEDKONTOR→2009
LINK ARKITEKTUR AS
Prosjektleder for ARK→Johan Korff
Prosjektleder for IARK→Torunn Petersen, Interiørarkitekt MNIL
Foto→Jiri Havran

og Helseth sprenget noen grenser, ikke minst Osterhaug som tegnet en hytte man kan si gikk ut over det vante mandatet en interiørarkitekt har. Den aller største prestasjonen er imidlertid ikke elementene – hytta og interiøret – hver for seg, men som en helhet.

I dag – i 2015 – skjer det flere ting som gjør at sammenhengen igjen begynner å bli viktig. En indikator sees i det faktum at det er vokst fram en rekke store norske interiørarkitektkontorer. Ikke bare er det et marked for spesialisert kompetanse på dette feltet, like mye handler det om at sektoren har fått sine sterke aktører som tar fatt i markedene og finner sin plass i dem. Den samme utviklingen sees også hos landskapsarkitektene.

Med aktører som iARK, Scenario, Metropolis, Zinc og Riss har feltet fått aktører som definerer yrkesgruppens rolle og virkeområder, slik blir interiørarkitektene en gruppe som har trådt ut av skyggen fra byggarkitektene og som står der som egen profesjon og som eget forretningsområde.

Det mest særpregete ved denne endringen er at interiørarkitektene i slike firmaer arbeider tettere opp mot felt som man tidligere kanskje hadde dårligere vokabular for, nå arbeides det eksplisitt med begreper som «identitet»

og «Corporate identity». Det betyr med andre ord at interiørarkitektene har funnet en rolle mellom reklamebyråene og arkitektene, de har meislet ut et rom der de kan bruke sin kompetanse på å hjelpe oppdragsgiver til større mål enn bare å lage det fint, praktisk og trivelig innendørs. De kan mobiliseres i en del merkevarebyggingprosesser, både de som handler om å bygge egen organisasjon og det som handler om å pleie et image utad. I den forstand blir begrepet interiørarkitektur kanskje ikke så dekkende, det tilslører at yrkesgruppen nå har fått en ny type oppgaver.

Et annet utviklingstrekk som kan fortjene oppmerksomhet er at disse store og nye firmadannelsene også medfører at den industrielle logikken rundt etablering, drift og ekspansjon av formgivningskompetanse, blir dreid enda en omdreining. I 2015 eksisterer det for første gang i norsk historie virkelig store formgivningsbedrifter, fullintegrerte aktører som opererer ikke bare innenfor landets grenser.

Hvis vi sammenligner de største norske arkitektkontorene i 2015 med de største i 1995 eller 1985 for den saks skyld, vil vi finne en markant endring. Det har vokst fram en skog av store arkitektkontorer og de har en bredt sammensatt stab. Mens

det den gangen ikke fantes ett eneste kontor med over 100 ansatte er det i dag en rekke kontorer som passerer det tallet og ikke minst er det svært mange kontorer vi i dag kan betegne som halvstore – som har mellom 50 og 100 ansatte – og de er altså av en slik størrelse at de den gangen ville vært regnet som store.

Hvis vi ser på Link Arkitektur, som er Norges største arkitektkontor, får vi en god illustrasjon av utviklingen. Firmaet har 14 lokale kontorer og 350 ansatte, ikke alle lokalkontorene er i Norge heller, Link er representert i flere nordiske land. Av de 350 ansatte er hovedtyngden byggarkitekter, men de er også raust besatt med landskapsarkitekter, interiørarkitekter, samt planfolk og andre sosialiserte grupper.

Da Link fikk hedrende omtale av Statens Byggeskikkpris i 2010 for Storebrands nye hovedkvarter på Lysaker utenfor Oslo, var det ikke minst fordi leveransen bar preg av en gjennomarbeidet kvalitet, som nettopp fikk drahjelp av at Link hadde en fullassortert stab med fagfolk. Både landskap, bygg og interiør var av høy klasse og mer enn noe annet så demonstrerte Storebrandbygget at Link Arkitektur hadde gjort noe svært smart ved å bygge opp en organisasjon som så sømløst integrerte de tre

yrkesgruppene. Selve bygget var en kombinasjon av rehabilitering og nybygg, basert på en eldre kontorbygning som hadde tilhørt Kværner. Bygningens plassering mellom et villastrøk og vestkorridoren ut av Oslo gjorde at den ble en form for støyskjerm mot villabebyggelsen, og at den også måtte ivareta landskapsmessige fordringer. Interiørmessig skulle den målbære et sett av store ambisjoner. Storebrand var opptatt av at deres åpenhetsfilosofi og deres ønske om å stå fram som en etisk forsvarlig bedrift skulle la seg avlese i løsninger og uttrykk inne i selve bygningen. Det nesten totale fraværet av cellekontorer kunne lett skapt et inntrykk av kontorørken, men ved hjelp av nennsom og intelligent modellering av de indre løsningene klarte interiørarkitektene å få frem et inntrykk som nettopp innebar Storebrands bedriftsfilosofi, ikke minst ble det tydelig med tanke på hvordan ønsket om å gi bygningen en universell utforming ble ivaretatt.

Ikke bare ble det gjort gjennom de tekniske tilpasningene som er åpenbare, men mer gjennom å se at den enkelte arbeidstaker skulle ha like god tilgjengelighet til hele bygningen, til en hver tid, uten å måtte endre atferd hvis han eller hun hadde en bevegelseshindring. Storebrands prosjekt er suksessfylt nettopp fordi Link gjennom sin organisering kunne tilby en totalleveranse av arkitektur, på alle felt.

I dag er det en real bukett av store norske arkitektkontorer som har interiør- og landskapsarkitekter i sin stab, og den nyeste utviklingen er at også de rådgivende ingeniørene integreres i organisasjonen.

Hvordan kan vi forklare disse endringene? En strukturell underliggende årsak er at i felt som er underkastet økt konkurranse, for eksempel gjennom nedbygging av nasjonale formelle og uformelle grenser, blir det vanskeligere for små aktører å overleve. Så størrelsen i seg selv blir en garanti for at man kan overleve, fordi størrelse gjør at man kan finansiere konkurransedeltagelse, fordi størrelse også gjør at man kan overleve på et videre spekter av kunder. Fordi størrelse gjør at man kan ha et stort sett av komplementære tjenester under samme tak, og fordi størrelse gjør at man også blir plukket ut til enkelte typer oppdrag som mindre firmaer ikke blir. Ikke minst sees

denne størrelsesfaktoren å være tydelig når det handler om konkurranser. Siden EØS-avtalen ble gjeldende som norsk rett 27. november 1992 har det vært en gradvis innføring av mer konkurranse på en rekke felt, og i Norge må alle typer oppdrag som det offentlige finansierer, hvis de overskrider 500 000 kroner, legges ut i en anbudskonkurranse. Dette har hatt en stor effekt på størrelsen og kompleksiteten hos norske arkitektfirmaer, og er det kanskje mest avgjørende av de formelle reglene som bidrar til økt størrelse.

Et annet moment, som i vår sammenheng, må sees å være minst like interessant, ja kanskje mer interessant, er at formgivning og diskursen rundt den har endret seg radikalt de siste 30 årene. Hvis vi spoler tilbake til 1985 så var det norske samfunnet preget av en ny optimisme med hensyn til økonomisk vekst, til internasjonalisering, til at finanssektoren skulle skape nye inntekter og til at byene skulle utvikles til metropoliser, i alle fall for Oslos del. Det som på litt platt norsk er blitt kalt jappetiden er i retrospektiv ikke annet enn den postmoderne tilstandens ankomst til kongeriket. Postmodernismen som tilstand, som samfunnsmessig fenomen, er karakterisert av en større fragmentering, og mindre totaliserende fortellinger om fremskritt og lykke, samtidig som den kan oppfattes som en ukritisk bejubling av selve overflaten, altså det mest synlige i våre omgivelser. Postmodernismen er ikke en endimensjonal tilstand, men en kakofoni av inntrykk, retninger og hendelser som alle har det til felles, at de bryter med modernismens strenge rasjonale. Et rasjonale som hersket på hvert eneste samfunnsområde, og som i vår sammenheng var spesielt sterk med modernismen som arkitektonisk tvangstrøye. Nå skal det sies at denne tvangstrøyen stadig vekk sprakk opp og var mer mangslungen enn man ofte får inntrykk av, ikke minst i Norge var den regionale dreiningen markant og den i seg selv er vanskelig å plassere som en ren modernisme, likefullt så kan den neppe forståes som postmoderne heller. Postmodernismen kan sees som en «semiotisk vending», altså en sterkere interesse for det symbolske ved formuttrykk, og en sterk interesse for å skape kontinuitet med andre historiske epoker og stiluttrykk.

Interiørarkitektene var den yrkesgruppen blant arkitektene som raskest lot seg forføre av postmodernismen. På lik linje med grafisk designere og motedesignere, ble interiørarkitektene agenter for en mer fargesterk omgivelsesproduksjon, og de lot seg umiddelbart smitte av endringer i møbelarkitekturen, og importerte denne smakspreferansen med det samme. I Norge blir det i denne perioden skapt svært fine og poengterte interiører, ikke minst markerte Petter Abrahamsen seg sterkt. Hans gjennombrudd som interiørarkitekt faller sammen med postmodernismens ankomst til Norge, han signerte interiørene på en rekke utesteder, deriblant Fun Club, og senere Lipp og Onkel Donald. Dette var steder som mer enn noe annet stod ut i sin samtid som gjennomdesignede, og som målbærere av den nye tid. Også i de mer formelle omgivelsene som for eksempel i regjeringskvartalet begår Yvonne Krøger og Bitten Hopstock arbeider med klare postmoderne preg. Postmodernismen ble interiørarkitektens store triumf, selv om mye av det som ble skapt den gangen raskt ble deklassifisert, så opplever den som det meste annet i en formgivningshistorie snart sin renessanse. Viktigere enn en slik historisk hevn er imidlertid de store konsekvensene postmodernismen fikk for interiørarkitektens rolle. De maktet i denne korte og intense perioden å vise at de lå langt framme, at de hele tiden leflet med samtidens mest iøynefallende trender og trekk. Slik definerte yrkesgruppen seg bort fra de atskillig langsommere byggarkitektene. Da de ga seg postmodernismen i vold var den nesten allerede passé, selvsagt med noen strålende unntak. Den kapitalen som ligger i å være i tiden – med alt det betyr – har interiørarkitektene ikke senere skuslet bort. De er trofaste mot samtiden, og det gjør at de kan håndtere mange av de krav som en raskt omskiftelig og globalisert smak produserer. Den som går ned en travel handlegate i en norsk by vil være omgitt av butikker og interiører som er radikalt annerledes enn de var for ti år siden, og slik vil det også være i framtiden; skiftene går raskt og skiftene regisseres av interiørarkitektene. Det er noe forgjengelig, men også noe nødvendig over denne yrkesgruppens bidrag til våre liv og vårt samfunn. Og vi har bare sett begynnelsen.

Interiørarkitekter med kompetanse

TEKST → LARS ELTON

Kravet om stadig fornyelse har grepet arkitektursektoren med formidabel kraft. Bygninger bygges om og rives i et akselererende tempo. I et stadig mer spesialisert felt har interiørarkitekter og møbeldesignere fått en mer sentral rolle. Det er all grunn til å applaudere det faktum at interiørarkitektene har mye å bidra med i samarbeid med arkitekter og andre faggrupper. Ikke minst fordi de setter brukerne i sentrum.

Det kreves mye for å henge med i vår tid. Tempoet øker, klimakravene jager oss fremover, og designbevisstheten har nådd nye høyder. «Smart design» er det nye begrepet som supplerer universell utforming, miljøkrav og bærekraft. Målet er at de smarte designgrepene skal kombineres med arealeffektivitet og fleksible arbeidsplasser, miljøvennlige materialer, trivsel og tilpasningsevne.

Alt dette skjer mens arkitekturen og arkitektfagene er i endring. Hvorfor har interiørarkitektur fått en mer sentral plass i prosjekteringsarbeidet? Og hvordan fyller interiørarkitektene den nye rollen? Vi har snakket med et knippe erfarne interiørarkitekter for å finne ut av innholdet i de nye begrepene. Først ut er Mette Heimtun i Tønsberg-firmaet Kristiansen & Bernhard. Hun har spesielt stor erfaring med universell utforming som legger til rette for at alle mennesker uavhengig av funksjonsgrad skal kunne bruke bygget.

– Universell utforming sitter i ryggraden. Interiørarkitekter har vært drillt på dette i alle år, jeg lærte det da jeg studerte på SHKS (nå KHIO) for 25 år siden. Først de senere årene er det blitt trykk på

dette gjennom lovgivning. Arkitektene er blitt bedre, men de har gjerne oppmerksomheten på et mer overordnet plan. Det er snakk om grunnleggende strukturer i bygget, som blanding, dimensjonering, kontraster i overflater og trinnløs adkomst, og det gjelder å finne balansen. Interiørarkitektens fordel er å være nær brukeren. Derfor er det viktig å være med i prosjekteringsgruppen fra dag én slik at vi kan planlegge funksjoner og omstrukturering fra grunnen av, sier hun.

Vi møter en veldig entusiastisk interiørarkitekt. Hun blir intervjuet fordi hun avsluttet arbeidet med rehabiliteringen av Bjerke videregående skole i fjor. Oslo kommunes Undervisningsbygg stilte store krav til tilgjengelighet for alle brukergrupper, og resultatet er så bra at skolen har fått søkere fra hele byen.

– Bjerke videregående skole var et drømmeprojekt. Det har foregått en rehabilitering med omfattende endringer, og vi fikk stor påvirkningsmulighet. Skolen skulle åpnes og gjøres transparent. Jeg husker fortsatt det første møtet med prosjekteringsgruppen, da jeg presenterte et tydelig interiørkonsept som alle forsto. Dermed kunne vi fra første dag planlegge med ingeniør og statiker hvor vi ønsket å skjære betong og åpne opp. Det var et flott samarbeid, minnes hun.

Mette Heimtun er opptatt av å komme tidlig inn i prosjekteringsarbeidet. Da får hun påvirkningsmulighet til å bruke interiørarkitektens kompetanse på romforløp, detaljering og brukerforståelse. Da kan hun også gi de andre i prosjekteringsgruppen en konseptuell ide

de kan bygge på i fellesskap. Ofte er det arkitekten som kommer med dette fordi de er først inne.

– Sånn sett er interiørarkitektens oppgave veldig viktig fordi vi er tett på brukerne og ønsker å skape rom som er gode å være i. Resultatet er at rommene i seg selv gir mer tilbake til bruker, fordi vi er opptatt av belysning, teksturer, overflater – i tillegg til funksjon og arealdisponering, sier hun.

Mette Heimtun forteller at hun var tilbake og presenterte Bjerke under Oslo Åpne Hus: – Det var veldig moro fordi elevene begynte å fortelle meg om konseptet med stor entusiasme – uten å vite at jeg var med på å forme det, sier hun.

Sammen med barnehager, helse- og omsorgsbygg er skoler blant vekstkategoriene innenfor samtidens arkitektur. En annen som har engasjert seg mye i utvikling av skolebygg er Elin Bashevkin i interiørarkitektkontoret Cadi. Hun er utdannet arkitekt, men praktiserer som interiørarkitekt.

– Interiørarkitektfaget dreier seg veldig mye om å forstå brukernes funksjonelle behov og å omsette det til gode fysiske løsninger i rommene. Forstår du det kan du optimalisere rommenes relasjon til hverandre slik at flyten i den fysiske virkeligheten fungerer optimalt. Hvordan dører, elektriske installasjoner og andre detaljer er plassert for å gjøre brukernes hverdag bedre. Interiørarkitekter er flinke til å snakke med brukerne. Vi stiller åpne spørsmål. Hvis du ikke skjønner kompleksiteten og mangfoldet i hvordan arbeidsdagen er for de menneskene som

KRONSTAD DISTRIKTSPSYKIATRISK SENTER (DPS) → BERGEN → 2013
DESIGN & INNREDNING
Heidi Irene Tungodden, Bodil Helvik Forsdal, interiørarkitekter MNIL
Foto → Hanne Cathrin Olsen

ASKER PANORAMA → COMPASS GROUP → 2014
 KREO INTERIØRARKITEKTUR AS
 Prosjektleder → Anett Wallin, interiørarkitekt MNIL
 Foto → Ole Walter Jacobsen

skal bebo og bruke bygget, klarer du heller ikke å lage et godt resultat. Det er litt som gravejournalistikk: Det som ser fint ut på overflaten er kanskje ikke så gjennomtenkt og funksjonelt når man begynner å pirke i det, sier hun.

Som eksempel nevner Elin Bashevkin tilfellene der de kommer sent inn i prosjekter. Da er det ofte tegnet mye «fin» fast innredning som ikke kan brukes optimalt. Klasserom er utstyrt med lagringsplass på én plass som ikke fungerer fordi hele klassen skal hente tingene sine samtidig. Eller døren er plassert helt i hjørnet slik at det ikke blir plass til gode soner der det kan møbleres hensiktsmessig. Det er satt av areal, men ingen har sett på hvordan arealet skal disponeres og møblene plasseres.

– Mange slike løsninger er kanskje fine fra et arkitektonisk synspunkt. Når det så ikke fungerer i praksis er brukerne nådeløse i etterkant. Arkitektens utgangspunkt er hva som er godt for bygget, i mindre grad hva som er viktig for brukerne på detaljnivå. Interiørarkitekter er trent i å snakke med brukerne og kan visualisere alternativene for dem. Kommer interiørarkitektene tidlig inn kan vi gjøre veldig mye i planleggingsfasen, for eksempel mulighetsstudier i utformingen av de enkelte rom og deres relasjon til hverandre. Gjennom arkitektens skisser kan vi dimensjonere bygget på en måte som sparer kvadratmeter og få til knappe løsninger som ofte blir veldig arealeffektive, avslutter hun.

Beveger vi oss over i helsesektoren finner vi et vidt spekter av oppgaver. Heidi Irene Tungodden i firmaet Design & innredning

i Bergen har jobbet med Kronstad distriktpsykiatrisk senter, et nybygg der interiørarkitekten fikk en rekke spennende utfordringer.

– Min oppgave var løst inventar, utsmykning og foliering av glassflater, med utgangspunkt i arkitektens materialpalett. Materialer og møbler ble planlagt med pasienten i sentrum. Både Helse Bergen som oppdragsgiver og jeg er opptatt av bærekraft i form av materialer med lang levetid, nedbrytbare og gjenvinnbare tekstiler, og hvis mulig prioriteres norsk møbeldesign. Med et begrenset budsjett vil ofte norske produkter være kostbare sammenlignet med mer langreiste møbler. Noen ganger kan det være en utfordring i offentlige anbudsrunder å sammenligne kvaliteter på produkter, hvor man må ta hensyn til mange ulike godkjente garantier, kvalitetsstempler, målinger og tester, sier hun.

Heidi Irene Tungodden har bred erfaring med foliering: – Mange bygg blir planlagt med lysgjennomstrømming til alle rom. Det er ikke alltid dette stemmer med brukernes behov, og særlig i psykiatriske institusjoner hvor behovet for skjerming av pasientene er stort. Det brukes mye ressurser på å jobbe med glassflater for å ta vare på lyset samtidig som behandlingssonene og møterom blir skjermet for innsyn. I dette arbeidet er det veldig viktig med en tett dialog med brukerne. Jo tidligere vi klarer få til et godt samarbeid, dess større er sjansen for et vellykket prosjekt. Mer generelt er det avgjørende med et godt samarbeid med alle prosjekterende fag, og jeg finner tverrfaglige samarbeidsprosesser både spennende og positive, sier Heidi Irene Tungodden.

Kontor er byggebransjens største oppdragsgruppe, og flere av de største interiørarkitektkontorene har spesialkompetanse på dette feltet. Stine Lanes Jensen er daglig leder i Zinc, ett av landets største interiørarkitektkontor.

– Fordi vi jobber i et tverrfaglig fellesskap med arkitekter involveres vi stadig tidligere i utformingen av prosjektene, blant annet fordi vi kan tolke og implementere brukernes krav til arealdisponering. Sambruk og arealeffektivitet er viktige faktorer i all planlegging. Det heter ikke kantine lenger, den skal gjerne brukes til andre tider og formål også. Vår utfordring er hvordan vi likevel kan gjøre det til et trivelig sted? Vi må passe på mennesket i den hektiske verden vi lever i, sier hun.

– Zinc hadde landets første interiørarkitekter med tittelen BREEAM-akkreditert profesjonell. Som interiørarkitekter bør vi kunne variablene i dette miljøsertifiseringsverktøyet. Alt i prosjektet må dokumenteres og revideres av en ekstern revisor. Vi har hatt fokus på dette i mange år, og vår ambisjon er å svare på kundens forventninger og gjerne påvirke dem i positiv retning. Også leverandører og produsenter er opptatt av dette. Jeg tror fremtiden får enda større fokus på arealeffektivitet, blant annet fordi det blir stadig dyrere å bygge i sentrumssonene. Byggebransjen står jo for 40 prosent av miljøpåvirkningen, og arealeffektivitet i form av mindre bygningsmasse påvirker jo positivt. Og arealeffektive bygg oppfyller kundens ambisjon om å gjøre bygget til en møteplass fordi folk faktisk møtes, sier hun entusiastisk.

Stine Lanes Jensen har tatt med kollega Stine Riiber til intervjuet, og hun påpeker viktigheten av fleksibilitet og god kommunikasjon:

– Vi er ikke profeter som har funnet løsningen som kan brukes på alt. Vi må lytte og tilpasse, derfor blir også prosjektene veldig forskjellige. Vår rolle er blant annet ikke å glemme mennesket i prosjektet. Det er viktig at arbeidsplassen er god for den enkelte med skjerming mot gangtrafikk, mulighet for tilbaketrekking, men også tilrettelagt for kommunikasjon. Hos litt ekstreme forbilder som Netflix og Google ser de på jobben som en hobby, men mange miljøer trenger trygghet, stillhet og konsentrasjon, samtidig som de vil åpne for kommunikasjon. Vi må ikke la oss spise opp av trender. Vi må sette foten i bakken og lytte til kundene våre. Det er de som er ekspertene, sier hun.

Zinc jobber med både store og små oppdragsgivere, og Stine Lanes Jensen ser trender komme og gå. I et miljøperspektiv påpeker hun at bransjen har vært flinke til å stille krav til produsentene, at miljømerking blir vanligere og dokumentasjonen bedre.

– Bærekraftvurderinger inneholder kompromisser. Er det miljøvennlig å beskrive en Fritz Hansen syverstol med krom understell? Samtidig er det holdbar, klassisk design. DNB gjenbrakte 300 syverstoler fra ulike prosjekter til personalrestauranten i nybygget i Bjørvika. De var like fine. Det er en trend at det skal være litt patina, og det blir produsert nye møbler tilpasset trenden. Dette har tatt helt av, særlig innen serveringsbransjen. Mange produkter har bare fem års levetid, og de koster jo fortsatt penger. Kan vi gå

opp i pris er ofte levetiden mye bedre. Store bedrifter som sitter på tilstrekkelig kapital ser at det er verdt å investere i kvalitet, sier hun.

Elisabeth Paus må snart kunne kalles en nestor blant interiørarkitektene. Som leder av et annet av de største kontorene, IARK AS, er hun involvert i mange store og interessante prosjekter, inkludert ting som ligger helt i forkant av utviklingen. For eksempel designer kontoret et nettbasert shoppingsenter med virtuelle butikker som skal gi tilsvarende opplevelse på nett som å gå inn i en virkelig butikk.

Fra kontorvinduet ser Elisabeth Paus et kontorbygg fra 1986 som er blitt strippet ned til bærende konstruksjoner for så å bli bygget opp igjen. Mens det hundre år gamle bygget ved siden av står fortsatt. I en annen retning ser hun et kontorbygg fra 70-tallet med postmoderne tilbygg fra rundt 1990. Rehabilitering vil bli kostbart og man får fortsatt lav takhøyde. Resultatet er at man vurderer å rive og bygge nytt. Dette gir perspektiver som får henne til å sette samtiden i relieff:

– Er vi blitt leverandører i et marked der ting rives over en lav sko? I mange prosjekter mangler vi mot. Jeg tenker tilbake på Ranveig Getz, Bjørn Larsen, Solveig Lønne Christiansen og alle de gamle kjempene som bygde opp interiørarkitektfaget. Deres ting er blitt stående, de var designere som tenkte helhet, livslengde og kvalitet, mens det vi leverer har kortere og kortere levetid. Samtidig er regelverket blitt veldig komplisert. Det ene slår det andre i hjel. Forskrift om tekniske krav til byggverk, TEK10, BREEAM-krav til tettere og

tettere fasade, miljø- og energikrav – det er mange kompliserte regler å forholde seg til, sier hun, og undrer seg over hvor interiørarkitekturfaget er på vei?

– Det er to løp, forteller hun. Det første er viktigheten av interiørarkitektfaget som forvalter av den menneskelige målestokken i prosjektet. Der har bevisstheten og statusen økt. Vi er blitt mer synlige og vi har fått gehør for at vi har en viktig rolle, at vi har noe å bidra med inn i prosjektene. Det er blitt stadig vanligere at vi kommer inn allerede på skissestadiet. Det andre er formgivningsdelen. Der står vi kanskje ikke like sterkt? Det lurur jeg i hvert fall på. Det blir levert mange trendy, kule kontorer, men jeg tror ikke de blir stående så veldig lenge.

– Samtidig, i de prosjektene der vi får muligheten, som BAHN på Tjuvholmen, Gyldendalhuset, Telenor – selv om noen er kritiske har de kvaliteter som vil bli stående lenge. Når oppdragsgiver har vilje til å legge kvaliteter i bygget gir det også stolthet og tilhørighet for de ansatte. Det gjør dem attraktive som arbeidsgivere. Det trengs ikke så mye mer penger, det er først og fremst et spørsmål om vilje. De gamle kjempene jeg snakket om hadde ansvar for helheten og alle detaljer. Tidligere ble det spesialdesignet møbler til store prosjekter, som Norges Bank og Henie Onstad kunstsenter. Vi er inne i to av teamene som har levert forslag til det nye regjeringskvartalet. Der burde de jo bestille spesialdesignede møbler. Det dreier seg bare om viljen til å satse, avslutter Elisabeth Paus.

FRA PRIVAT TIL OFFENTLIG ROM

NIL

Norske interiørarkitekters
og møbeldesigneres landsforening

Adresse - NIL
Josefines gate 34, 0351 Oslo
Telefon - 23 33 24 64
E-mail - nil@nil.no
Web - www.nil.no
Facebook.com/NILsiden

